

MAGYAR GYÓGYPEDAGÓGIAI TANÁROK KÖZLÖNYE

A MAGYAR GYÓGYPEDAGÓGIAI TANÁROK
ORSZÁGOS EGYESÜLETÉNEK FOLYÓIRATA

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL: BUDAPEST, VIII., FESZTETICS-UTCA 3. SZÁM

<p>Megjelenik évente 10 számban. Előfizetési ára egy évre 24 pengő.</p>	<p>Szerkeszti: GYÖRGYFY ÁKOS</p>	<p>Egyesületi r. tagok a lapot tagdíjuk fejében kapják.</p>
---	--------------------------------------	---

TARTALOM: Tanárképző és státus. (+) — Megállapítások a nevelésről és a vakok minősítéséről. (*Schreiner Ferenc.*) — A siketnémák beszédtanítása néhány lélektani megfigyelés tükrében. I. (*Angyal József.*) — Gondolatok egy új iskolafajta bölcsőjénél. (*Hajós Elemér.*) — Háború és a beszédhibák. (*Jónás László.*) — A munkáságra nevelés tényezői a siketnémáknál. (*Thüringer Jánosné, Darvas Olga.*) — Szélgjegyzetek. (V. F.) — Könyvismertetés. Simonyi Béla: A beszéd. (*Istenes Károly.*) — Hírek, vegyesek. — Csodatevés. Vers. (*Györgyfy Ákos.*)

Tanárképző és státus.

Tanárképzőjével áll vagy bukik a gyógypedagógia — mondotta ügyünknek egyik vezető egyénisége. Ha a dolgok mélyére tekintünk, ezt a mondást, kijelentést igaznak kell elfogadnunk. A tanárképző az a forrás, amelyből a jelen minden értékének bevetésével fakad a jövő! Ha ez az értékbevetés helyesen, az ügyre nézve fejlesztő módon történik, a jövő biztosítottnak tekinthető. De a jövő biztosításának kétféle értékmérője van. Az egyik a szakoktatásügyi, a másik a státusügyi. Egyik a másikkal szoros kapcsolatban van. Az egyik emelése a másik emelésével, az egyik süllyedése a másik süllyedésével jár. Szoros összefüggése mellett azonban mégis a szakoktatásügyi rész az érzékenyebb. Ez az, aminek értéke szinte kettősnek mondható. Mert míg egyrészt elengedhetetlenül fontos a szakoktatás szintjének megtartása sőt emelése érdekében, másrészt ennek a minősége adja meg státusbeli elbírálásunk alapját. Tehát tanárképző főiskolánk szakoktatásügyi berendezettsége az, amin a jövő épül. Nagyon kell ügyelnünk, hogy ez a berendezettség hibátlan, megtámadhatatlan, a múlt értékeire figyelemmel levő, a jelent teljes mértékben javunkra kiaknázó és a jövőt előre vívően tökéletes legyen.

Az a kérdés, hogyan lehet a felsorolt kellékeket megszerezni? A felelet nagyon egyszerű és rövid: járjunk itt is a magunk útján! Tanárképzőnk akkor volt a legvirágzóbb, amikor teljesen a magunk útján jártunk tanárképzésünkben is. Nem tehetünk róla,

de azt az álláspontunkat, hogy csakis a magunk útját járva lehetünk nagyokká, erősekké, ügyünkhöz hivekké és dicső multunkhoz méltókká, tanárképzőnkkel kapcsolatban sem tudjuk feladni!

Ma már van főiskolánk külön épületben, külön laboratóriummal, külön könyvtárral, külön internátussal. Mi van még hátra? A külön tanárikar megszervezése, főiskolai szellemben, főiskolai jelleggel és főiskolai valósággal. Nem a minimális szükséglet alá mélyen lenyomott létszámú hallgatóságra kell berendezkedésünket megtennünk, hanem a jövő igényeit kielégíteni képes hallgatói táborra. És elő ne fordulhasson többé se kis okból, se nagy okból, hogy tanárképző főiskolánk évekig szüneteljen, mert a szünetelés már fél bukás.

Azzal végezzük szavainkat, amivel kezdtük: Tanárképzőjével áll vagy bukik a gyógypedagógia!

Mi állni, élni akarunk!

(+)

Megállapítások a nevelésről és a vakok minősítéséről.

Irtó: Schreiner Ferenc, c. ig., a vakok József Nádor kir. orsz. int. tanára.

A vakok számára készülő új tanterv munkálatai alkalmával legáltalánosabb elv gyanánt az az elhatározásom vezetett, hogy új tantervünk ne csak oktatási terv legyen, hanem nevelési terv is. Ezért új tantervünknek címe: A vakok nevelésének és oktatásának tanterve.

Ebben új az, hogy a nevelés tantervét is adom.

A vakok nevelésének részletezett és részleteiben feladatokként megállapított tennivalóival megelőzünk minden más tantervet. Ezt még eddig nem állapították meg semmiféle tanterv keretében, csupán neveléstani szakkönyvekben. Pedig, hogy mit jelent egy szakkönyvi elméleti fejtegetés, ha még olyan gyakorlatias érzékű és ha még olyan kiváló pedagógus tolla adta is, azt az a tájékozatlanság igazolja, mellyel pedagógus emberek köreiben éppen a nevelés tartalmi meghatározásai körül találkozunk nemis kivételesen, hanem általánosságban. Szinte tragikus tény az, hogy tanító vagy tanár nem tudja vérévé váltan: mi a nevelés. Ha kérdem: mennyi kétszer kettő, vagy hogy egy betegség alkalmával keletkezett láznak mi a rendeltetése, azt mindenki különlegesebb gondolati láncolatnak folyamatosítása nélkül is tudja. De ha kérdem, hogy mi a nevelés lényege, akkor erre pedagógus ember is csak hosszgas gondolati folyamatok lebonyolításával fogja végső következtetéseit jól vagy rosszul feltárni. Mert a nevelés lényegi tartalma még pedagógusnak sem vált vérévé.

Ha azért a pedagógusok felelősek is, a hiba oka mégsem bennük rejlik. A hiba gyökere azokban a meghatározásokban van,

melyeket a szakkönyvek és szakfejtegetések adnak s melyeket a gyakorlati pedagógus elfogad. A szakírók ugyanis nem adnak a nevelés lényegi mivoltában semmi határozottat, semmi kézzelfoghatót, felhasználhatót. Hogy szokatlanok és talán merésznek is hangzó véleményem igazát bizonyítsam, ismertetek két nevelési lényegi meghatározást.

Az első Weszely Ödönnek saját fogalmazásával megírt megállapítása, melyet legközvetlenebbül szakemberek tájékoztatására írt a Magyar Pedagógiai Lexikonba (II. köt. 385. old.), tehát tanítók és tanárok által forgatott könyvbe. Ott ezeket írja:

„Nevelni annyit tesz, mint az embert képessé tenni arra, hogy bekapcsolódjék a környező társadalomba, azaz a nemzet életébe, oly célból, hogy a maga egyéni életfeladatait ebben a keretben megoldhassa, e célra összes értékes képességei kifejlődhessenek és így képes legyen a környező kultúrát átvenni és, mint ennek a kultúrának nemcsak részese, hanem tevékeny munkása, élni és dolgozni. A nevelés tehát egyrészt segíteni akarja az embert abban, hogy a maga megélhetését biztosíthassa, másrészt támogatni őt abban, hogy azonfölül magasabbrendű lelki életre emelkedve, a maga egyéni értékeit kifejthesse, s ezzel a maga nemzetének és így az egész emberiségnek haladásához és tökéletesítéséhez hozzájáruljon. A nevelés tehát sok és sokféle tevékenységből és működésből áll, amelyek mind egy célra irányulnak: a gyermek testi és lelki fejlődését akarják előmozdítani s a nevelő vagy nevelők által helyesnek tartott irányba terelni s ezért megfelelő műveltséggel ellátni, neki az értékes kultúrjavakat átadni.“

Ha ennek a megállapításnak a megismétlését kívánnám kártársaimtól, egyikük sem lenne képes reá, mindegyik újból kezdené fogalmazni magában a kérdés megoldását a többé vagy kevésbbé jól vagy rosszul élő emlékezeti tartalmak alapján. Tehát mit kapunk e meghatározásból? Semmit!

A másik szemelvény dr. Padányi Frank Antal „Neveléstan“-ából való. 1931-ben jelent meg ez a kitűnő neveléstani könyv. Igen világos, igen szabatos minden megállapítása benne, főleg pedig gyakorlatiasan részletező e munkája, hiszen tanítójelölteknek írta. Mégis, mikor a nevelés lényegét határozza meg, ő is úgy szól a nevelő nemzedékhez, hogy nem fogható meg kézzel, meg sem tartható ésszel s ezért a tanítónak nem is válik sajátjává, még kevésbbé vérévé.

Padányi Frank Antal ezeket mondja a nevelés fogalmi tartalma gyanánt:

„A nevelés olyan célszerű hatások összessége, amelyek az egyéniséget a közösség életében való harmonikus fejlesztéssel személyiséggé alakítják.“

Ez ha lényegesen rövidebb meghatározás is, a gyakorlat számára szintén nem ad semmit, mert olyan távoli fogalmakkal határoz meg valamit, az „egyéniiség“-gel és „személyiség“-gel, hogy

ezek maguk is még meghatározásokra szorúlnak. Ismeretlent ismeretlennel határoz meg, vagy ha jól esik: előzményt akar meghatározni a maga következményeivel.

Amennyiben most ennek az utóbbi meghatározásnak figyélésével vissza akarunk térni Weszely Ödön megállapításához, akkor már éppenséggel semmit sem tudunk belőle.

Tanárképző hallgatóimnak írt nevelés- és oktatástani jegyzetemben ezeknek a pedagógiai szempontból végzetes megállapításoknak az okát is kifejtettem. Itt ma csak arra akarok szorítkozni, hogy egyik sem alkalmas tantervi részletbeállításra, tantervi munkafeladatnak. Pedig a tanuló, a gyermek: nevelést is igényel határozott részletfeladatokkal.

Ezt próbáltam megoldani, amikor hosszas megfontolások, minden előzménynek és következménynek figyelembevételével, magam adtam a nevelésnek tartalmi meghatározását. Éspedig úgy, hogy az necsak általában a gyermeknek megnevelését szolgálja, elsősorban és különösképpen a vak gyermekét.

Az én megállapításom így szól: *A nevelés a helyes magatartásnak biztosítása.*

Ez a megállapítás rövid. Könnyen megtartható, mert ki egyszer meghallotta vagy olvasta: el nem felejtí. Átfogó, mert a magatartás épp úgy vonatkozik az értelmi állásfoglalásokra, mint akár az érzelmi és akarati ténykedésekre. És amellett könnyen részletezhető, mert csak azt kell megállapítanom, hogy milyen a vaknak a magatartása a jelenben, azaz miért olyan amilyen, s azonnal megmondhatom, egyrészt mi hiányzott eddigi magatartásához a multból s mit kell tennem, hogy a helyes magatartást a jövő számára biztosíthassam.

A multban sokszor hangoztatott, úgynevezett diagnózis, prognózis és terápia is ezt látszik fedni, de csak látszik. Soha senki nem foglalkozott a vak gyermekkel ezeknek szempontjából, mert nem volt soha megadva az az alap, melynek szemszögéből figyelhettem volna a vak gyermek multját, még kevésbbé jövőjét. Nem is neveltük a vakot rendszeresen, következetesen személybeli és ténybeli egybekapcsolódással, legfennebb csak dicsértük vagy büntettük. Ezzel a fentjelzett nevelési megállapításommal alapokat kaptunk magához a neveléshez is.

[Már most: a nevelés és oktatás együttességéből adódott egy másik fontos elvem, mellyel új tantervünknek minden részletkérdését mérlegelem. Ez pedig: *Neveljük úgy és oktassuk úgy vak gyermekeinket, hogy értelmi, érzelmi és akarati magatartásukkal mentől jobban közelítsék meg a látó embert.* Régi pedagógiai beállítottságom ez, mert 30 évvel ezelőtt már a siketnémáimat is ezzel neveltem és tanítottam beszélökké.

Ennek az elvnek fontossága miatt azután az a megfontolt elhatározásom vezetett, hogy lehetőleg a vaknak is ugyanazokat az ismereteket adjam, amiket a hasonló korú látók kapnak. Az egyes

osztályok tárgyi anyaga majdnem teljesen egyméretű a látó gyermekek iskolai tárgyi anyagával. Mennyiségileg mindenesetre ugyanaz, elosztásában különböző.

Ezzel a szándékkal kapcsolatosan felvetődhet egy bennünket igen közelről érdeklő nagyon fontos kérdés: Fogyatékos miként dolgozhatna az ép gyermek mértéke szerint? Vajjon a vak, fogyatékoságánál fogva, mint fogyatékos gyermek, elbírja-e a látók tananyagának mennyiségét?

Erre a hagyományos felelet igen egyszerű. Tapasztalatból tudom, hogy a szakemberek egy része igennel felel, másik része nemel. Hol itt az igazság? Merről és merre vezet a középút? Mivel indokolhatom az igent, mivel a nemet? Próbáljanak kartársaim felni ezekre a kérdésekre és kiderül majd, hogy a legnagyobb bizonytalankodással nyilatkozunk. Azért, mert itt is egy alapvetően fontos kérdést kell tisztáznunk: a vaknak minősítettségét, amikor fogyatékosnak mondjuk.

A nevelve gyógyítás területén ez idő szerint siketnéma, vak és szellemi fogyatékos gyermekekkel foglalkozunk. Ezeket mind egy közös névvel „fogyatékosok“-nak minősítjük. Még dr. Tóth Zoltánnak nagyszabású nevelve gyógyítói munkájában, az 1932-ben kiadott „Általános gyógypedagógiá“-ban is a mi gyermekeink gyűjtő elnevezésére állandóan és kizárólagosan a „fogyatékos“ kifejezést használja.

Helytelen és vétkes ez az elnevezés, mert különböző természetű gyermekeket vonunk egy olyan bizonyos kifejezés tartalmi jelentésébe, mely egyúttal a szellemi értelemben vett, a szellemi vonatkozású tökéletlenséget jelenti. Erről a tökéletlenségről pedig tudjuk, hogy agyiközpontos működési hiba, tekintet nélkül arra, hogy agyi hiányosságon, fejletlenségen, vagy energiahiányon alapul és teljesen függetlenül attól, vajjon öröklött vagy szerzett-e. Adott körülmények között okkal-móddal javíthatunk rajta annyit, hogy ez a javulás az egyes cselekvéseiben is megnyilatkozik és a megnyilatkozás révén a környezet számára elviselhetővé tehetjük. Azonban a szellemi értelemben tökéletlen gyermek sohasem emelkedik a *felelősségig, vagyis az észokokkal szabályozott gondolkodási, érzelmi és akaratú tevékenységig*. Oda pedig eljutnak a vakok, a siketnémák, őket tehát nem lehet az agyiközpontos működési hibában szenvedőkkel egy csoportba sorolni. Ők tehát nem tartoznak, mert nem tartozhatnak a „fogyatékos“-ok közé.

Aki a siketet vagy vakot fogyatékosnak minősíti, az a siketben a hallásától, mint fizikumtól megfosztottat, a vakban a látásától, mint ugyancsak fizikumtól megfosztottat értékeli. Pedig a mi számunkra mind a kettőben a pszichikum a fontos.

Ebből a szempontból a siket, is a vak is teljesen eltér a szellemi fogyatékosoktól. Az első kettőnél a lelki tartalomban, annak megszerzésében és mennyiségében van hiba; a harmadiknál a lelki működésben, a szellemben van hiba. A tartalom a lélek anyaga; a

működés a lélek munkája. Az anyag lehet hibás, hiányos, még tökéletlen is, de soha nem fogyatékos; a munka, a működés lehet fogyatékos.

E megállapítás szerint egészen természetes, hogy a vak is, a siket is — mert szellemi működésük, munkájuk rendes körülmények között nem esik kifogás alá — mindig eljut a felelősség magaslatáig, vagyis az észokokkal (célszerűség, okszerűség, belátás, megértés, erkölcsi értékelés) szabályozott gondolkodási, érzelmi és akaratil tevékenységig. Oda a szellemi fogyatékos nem jut el, mert őt működési bántalma alapján csupán tényokok irányítják cselekedeteiben (ösztön, félelem, fenyegetés, kényszerképzetek, stb.).

Vak számára megbélyegző a fogyatékosil minősítettség, ezért ezt a kifejezést velük kapcsolatosan törülnünk kell.

Ha ezek után nem fogyatékos a vak, akkor minek kell minősítenünk, milyen osztályba tartozónak kell tekintetünk? Semmi egyébnek, csak „vak“-nak. Az emberek egy sajátlagos típusának. Hiszen nem szükséges, de nem is kívánatos, hogy minden sajátlagos egyedet külön-külön osztályba soroljunk. Helyes és szükséges az osztályozás, míg észszerű, de helytelen, mihelyt felesleges. Mióta ember él, ismeri a vizet, a tejet, a szeszes italt, és osztályozni is tanulta, folyadéknak minősítette. Bár az osztály tagjai különböző természetűek, mégsem sorolta senki eddig a vizet külön osztályba. A vak is az „ember“ osztályának sajátlagos egyede, a legigényesebb meghatározó részletezés is megelégedhetik az „ember“ osztályának elég tekintélyes, elég értékes csoportjával. Nincsen tehát ok, a számkivetettet — egy erőszakolt osztálybasorolás kedvéért, — még jobban kiemelni és elkülöníteni az emberek osztályától.

A siketnémák beszédtanítása néhány lélektani megfigyelés tükrében.

Irta: Angyal József, a siketnémák váci kir. orsz. int. tanára.

A siketnéma gyermek hangos beszédre való tanítása vagy nevelése tárgyában csak úgy szólhatunk érdemlegesen, ha számba vesszük az e téren eddig történeteket és a határterületek tudományos eredményeit is mérlegeljük. Megfelelő teret kell biztosítanunk a kísérleti lélektan eredményeinek, a gyermek általános lelki fejlődésére vonatkozó megállapításait pedig különös méltánylásban kell részesítenünk, hogy alapunk legyen, amelyre támaszkodva az újabb lélektani kutatások eredményeit is felhasználhassuk nevelő- oktató munkánk során a mult gyakorlati megfigyelései mellett. Sajnos, sajátos, siketnéma gyermekeken végzett kísérleti eredményre, adatra csak csekély mértékben támaszkodhatunk. Éppen ez teszi szükségessé, hogy legnagyobbbészrt más tudományágak és

pedagógiai ágazatok eredményeire és tapasztalataira hivatkozunk, ha korszerűen akarunk gondolkodni és cselekedni.

Sok pedagógus és lélekbúvár megfigyelése és kísérleti megálapítása szerint a gyermek szellemi fejlődése az egész meglátásából, felfogásából halad a részek felé, jut el értelme az elemzéshez. Mi, akik a beszéd tanításával, illetve beszédre neveléssel foglalkozunk, kivétel nélkül megfigyelhettük már, hogy a kis gyermek a *papa* szócskával elsőbben nemcsak az apját jelöli meg, hanem valamennyi férfi jelzésére használja. A *pipi* szóval pedig valamennyi szárnyast nevez meg. Ez természetesen nem abból fakad, hogy a gyermek lelkében a *szárnyas* komplexuma élne, hanem onnan ered, hogy a gyermek az egyszer látott tárgyról általános, gazdagon érzéki, szemléletes vázat őriz meg emlékezetében anélkül, hogy a tárgy egyes részeit, elemeit értelmesen felfogná. Azonos, vagy hasonló új benyomások alkalmával pedig ismét ráismer az először látott tárgyra — a megőrzött váz alapján.

A gyermek számtalanszor látja, hallja édesanyját; tudomásul veszi jelenlétét, mert foglalkozik vele. Minden ilyen esetben bőven gyűjti róla érzékleteit: a lágyvonású bársonyos arc megjelenése, a kedvesen, játékosan csengő hang dallama, a puhán simogató kéz vele és körülötte való foglalatosság, a ruházat stb. bőven nyújt erre alkalmat és lehetőséget. A női rokon vagy barátnő megjelenésekor, a gyermek előtt a ráható érzéki elemek általános vonásokban azonosak, mert az érzékletek még semmiféle logikai szűrőn nem mennek át, a gyermek asszociálja őket és azt mondja: **mama**.

A további fejlődés folyamán a gyermeknek ez a *konkrét szinkretikus* megismerése veszt határozottságából, egyedi sajátosságából, színéből és átadja a helyét az *elvont szinkretikus* megismerésnek. A gyermek a környezetében található tárgyakról, eseményekről, illetve tartalmi megjelenésekről csak általános konturokban vázolt képeket őriz meg lelkében. Ezek az emlékképek már nem támaszkodnak az első érzéki érzéklet képére, hanem az elvonásfelé haladnak, de még mindig bizonytalanok és nem a tárgy lényegére irányulnak, hanem inkább az esetlegességnek van döntő szerepe. Azokat a részeket részesíti a gyermek előnyben, amelyeket első tapasztalása alkalmával kiemelt s kidomborított. A dolgok a logikai elemzés szűrőjén még most sem mennek át. Értelemszerű helyreigazítás nincs, tehát a második gyermekkor tárgyképei, eseményképei, illetve tartalmi meglátásai szintén globálisak, azaz az egész dominál a rész felett. A gyermek egy tárgyról alkotandó értelmi kép, vagy egy esemény leírászerű kidolgozásánál ezért elsősorban a hasonlóság (analógia) alapjára épít. A hasonló elemekkel bíró dolgokat befogadja, az elsődlegesen megalkotott képhez társítja, a nem hasonlókat elutasítja. Tehát szelektáló, sőt irányító erejük van ezeknek az elsődleges képeknek.

Ez a tény lényegbevágóan fontos éppen a mi szempontunkból, akik a siketnéma gyermeket mesterséges úton akarjuk átsegíteni mindezekben a fejlődési fokozatokon, amelyeken a halló ép-

értelmű gyermek szinte észrevétlenül átlendül. Bár a tapasztalat igazolja, hogy a siket gyermek is globálisan fogja fel az érzékelt tárgyakat, átvergődik a konkrét szinkretizmuson és az elvont szinkretizmus fokát is eléri hamarosan, mégis már ezen a fejlődési fokon is segítségünkre szorul, mert testi fogyatkozásánál fogva, csak részben érzékelheti az élményeket, illetve eseményeket és főként csak tárgyi vonatkozásban. Ezek felfogásában, megfigyelésem szerint, nem is halad igen túl a *konkrét* szinkretizmus fokán. Ennek oka abban rejlik, hogy a siketnéma gyermek nem rendelkezik olyan eszközzel, amellyel az ilyen átéléseit megjelölni és rögzíteni tudná. Ő csak ismételt teljes átéléssel, vagy ennek utánzásával tud egy eseményt közérthetően kifejezni és önmagának rögzíteni. Folyamodhatik egyes tárgyi részletek kiragadásához is és folyamodik is, de ezt nem szabad összetévesztenünk az elvonással. Az elvonás egyik legsajátosabb tulajdonsága, hogy átfogó, az egészre kiterjedő és azt szinte hálószerűen összetartó valami. Ezzel szemben a siket részleges jelzése az egész hálónak egy vagy több kockáját ragadja ki, természetesen nem üresen, hanem tele részleges jelekkel és élénk színekkel. Ez az a pont, ahol a siketnéma gyermek beszédfejlődése és egész pszichéjének alakulása eltér halló társától. Ha tehát a siketnéma gyermeket beszélni és gondolkodni is meg akarjuk tanítani, helyesen járunk el, ha ilyen mélyre hatolunk be az őstalajba és erre az alapra építünk. Ha hozzásegítjük a gyermeket, hogy valóban megalkothassa analóg sorait és gondolkodása természetes úton, fokozatos átugrása nélkül fejlődhessék. Ha a gyermeket a részleges jelek kiragadása helyett az egyes tartalmi összefüggések globális felfogásához és symbolumokkal való jelzéséhez vezetjük el.

Szükséges tehát, hogy az analógia általános megismerésén túl a beszédtanítással foglalkozó a gyermeki elme alkalmazási módját is tanulmányozza. Mert egészen mást tart egymáshoz hasonlóknak a gyermeki elme, mint mi felnőttek. Sőt néha egyenesen érthetetlenül állunk egyes gyermeki megnyilatkozások előtt. Alapos tanulmányozás után azonban rendszerint rájön a kutató, hogy a gyermek a maga módján helyesen alkotta meg kifejezését, ítéletét, vagy következtetését. Beszédtanításunk eredményessége szempontjából tehát döntő jelentőségű, hogy a siket gyermek megszólaltatását miféle tartalmak symbolizálásával kezdjük meg. Megfelelnek-e a gyermeki elme vázolt fejlődési menetének, vagy pedig a felnőtt és tudós ember által kielemezett legegyszerűbb nyelvi elemekre építünk. Pl. grammatikai szómondatokra stb. Ugyanis a grammatikai alap a legkevésbé alkalmas a siket gyermek első symbolikus, tehát ilyen vonatkozásban anyanyelvének felépítéséhez.

Az analóg tartalmi sorok alkotása a gyermeki beszéd fejlődése érdekében mindig globális formában történjék a beszédfejlődés, illetve a beszédre való nevelés alsó fokán. Mindig egész tartalmat fejezzünk ki azonban a továbbiakban is. Ez a természetes

fejlődés módja és útja. Az értelmes viszonyok felfedezése a tárgyak, események vagy más tartami összefüggések között a felfogás globalitását lassan háttérbe szorítja. Az egybeni felfogás, érzékelés helyét a gondolkodás foglalja el. Az elvonás mind tökéletesebb lesz és mindig nagyobb szerepe jut az egyes tartalmi részek symbolumának, a szónak és a szók viszonyának. *A tartalmak megjelenése azonban továbbra is egységes és egész.* A felbontást magának a gyermeknek kell elvégeznie. Ezt ő el is végzi, ha erre a fejlődési fokra elérkezik. Tehát nem ezt a munkát kell helyette elvégezni, hanem őt kell segíteni és támogatni abban, hogy mielőbb érje el ezt a fejlődési fokot.

A tartalmak felbontása és a viszonyok felismerése természetesen nem történik meg minden vonatkozásban egyszerre, hanem a gyermek értelmi fejlődésével párhuzamosan és fokozatosan. A globalitás fokozatos tisztulásából, az egybefolyó érzékek és események tagozódásából valószínűleg a rész és egész viszonya alakul ki elsőnek. Majd később felismeri a gyermek a lényeges és kevésbé lényeges elemet, mozzanatot. Ez a lényegmeglátás is először praktikus, célszerűségi megfigyelésen alapszik. A logikai meghatározások és meglátások magaslatára természetesen csak sokkal később jut el a gyermek. A továbbiak során a gyermek a tartalmi összefüggésekből kiemeli a személyeket, tárgyakat, eszközöket stb. Azután észreveszi, hogy a dolgok, a tartalmi összefüggések, viszonyok változnak, módosulnak, ami mindig a személyek, tárgyak tevékenységével függ össze. Meglátja, hogy ezek s főként a személyek mindig tevékenyek, csinálnak valamit. Ennek az észrevezése ismét egy újabb differenciáló támpontot ad a gyermeknek és ezzel a nagy összefüggésekből egy rész különleges és sajátos jellemeivel elkülönül, helyesebben, az egészben egy újabb súlypont alakul ki. Eddig is szerepeltek ezek és a többi részek is a tartalmi összefüggésekben, csak a gyermek nem eszmélt rájuk, nem emelte ki őket a globális egységből. A gyermek további fejlődése során pedig folyvást szaporodnak ezek a differenciálások. A gyermekben kifejlődik a birtoklás gondolata, meglátja az ok- és okozat összefüggését és folytatólagosan mindig újabb és újabb különbözőséget és azonosságot vesz észre, tovább differenciál fejlődése végéig.

Amint láttuk, a gyermeki elme fejlődése a külvilág érzékeleinek belső feldolgozási, differenciálási képességén múlik. De azt is láttuk, hogy már az elvont szinkretizmus fokától szüksége van a gyermeknek olyan eszközre, amelynek segítségével függetleníteni tudja magát a tárgyi világ terheitől, hogy elméje szárnyalhason és felemelkedhessék a gondolatok és symbolumok világába. Eszközt kell a siketnéma gyermeknek adnunk, hogy intézetbe lépésének első pillanatától alkalma és módja legyen elméjét kiművelni. Ebből következőleg beszédtanításunk, illetve beszédre nevelésünk során sohasem szabad az ismeretnyújtás alapjára helyezkednünk, hanem a fejlődés és fejlesztés nézőszempontjából kell mindent mér-

legelnünk. A kis siketnéma részére nyújtott első hang, vagy hangcsoport, — neki izomérés — érzéki érzéklet vagy tartalmi vonatkozás jelzésére szolgáljon. Ugyanúgy a többi is. Egy pillanatra sem szabad a gyermekben azt az érzést kialakítani, hogy egy hang jobb vagy rosszabb kiejtésével eleget tett kötelességének, célt ért, hanem egész beszédtanításunk során ennek a mesterségesen és igen nehéz körülmények között kifejlesztett hangnak, vagy hangcsoportnak a gyermek lelkében eszközként kell élnie. Ha nem így történik és a gyermek az egyes hangok, hangcsoportok elsajátítását célnak tekintti, lelki beállítottsága egész másirányú lesz és beszédtanításunk nem a gyermek természetes lelki fejlődésére épül, hanem annak alapjairól letérve téves úton halad.

Az eredményes nevelésnek és tanításnak egyik alapfeltétele a következetesség. Következetesnek kell lennünk ebben a vonatkozásban is. Még a hangfejlesztés célját szolgáló mechanikus gyakorlatokat sem szabad a siketnéma gyermeknek ilyeneknek felfognia, hanem — a tanár előtt világosan ismert cél és okokból kifolyólag — színessé, életszerűvé, kifejezési eszközzé, symbólummá kell varázsolni. Ez természetesen rendkívüli figyelmet, körültekintést, ötletességet, sőt nem kis mértékben színészi teljesítményt kíván a tanártól. Megnehezíti a munkát, hogy a lehetőségeket előre nem lehet látni és a tanárnak pillanatnyi elhatározással kell döntenie az adott helyzet pedagógiai értékéről és kihasználásáról.

Már az elkészítőben meg kell kezdeni a siketnéma gyermek pszichéjének fejlesztését és a megfelelő irányba való kiművelését. Ezt a célt az eddig bevezetett gyakorlatok elfogadhatóan szolgálják. Általános vonásokban a módszeres eljárások is megfelelők, ha az új cél szerint szublimálódnak és kiegészülnek. A cél meghatározásánál, a rendszerezésnél és az elgondolás megokolásánál azonban átértékelt fogalmakkal kell dolgoznunk és új szempontokat is mérlegelnünk. A gagyogási gyakorlatoknak fizioiógias jelentőségük van. Ezek a kinesztétikus játékokon a siketnéma gyermek is áthaladt annak idején. Mint ilyenek nem is szerepelhetnek célként. A beszédszervek gyakorlása céljából mégis kell ilyen és hasonló technikájú beszédgyakorlatokat alkalmaznunk, de más céllal és más megokolással. A hangzó — izomérzéses — beszéd felépítése, csak a symbolizmus kifejlesztésével érhető el. Mivel a siket gyermek ebben a korban nemcsak beszédtechnikai vonatkozásban, hanem szintaxis szempontjából is a legalsó fokon áll, — ha egyáltalán lehet ilyenről beszélni, — a tartalmi egységeket, összefüggéseket, vagy eseményeket a legegyszerűbb symbólummal globálisan jelöljük meg (szómondatok). Helyes lenne, ha ezekből az egyszerű kifejezésekből koncentrikusan bővülő gyermek-beszédet építenénk fel a tanár munkájának megkönnyítésére. *Koncentrikus* itt azt jelenti, hogy az első hangból kiindulva, illetőleg ahhoz hozzákapcsoltan egy másik hanggal új kifejezést alkotunk, de olyképpen, hogy az új hang mindig egy begyakorolt csoporthoz tevődjék

hozzá. Ebből az következik, hogy a hangképzés nem lehet izolált és mesterkéltnél, hanem az új hang a maga hangcsoportjában szinte természetes úton és módon szülessék meg. A hangfejlesztés és hangképzés hangoztatásához szokott kartársak előtt ez bizonyára furcsának hangzik, holott a valóságban évek óta ezt gyakorolják. Hisz a hangkapcsolódások során végbemenő változásokat ma már mindenki ismeri és így általános megértésre talál az, ha azt mondom: két egyforma hang tulajdonképpen nincs. Minden hang a maga helyén és a maga viszonyai és körülményei között újból képződik, újból alkotandó meg. (Folytatjuk.)

Gondolatok egy új iskolafajta bölcsőjénél.

Irta: Hajós Elemér, a kispesti áll. kiségitő iskola igazgatója.

A nyugateurópai kultúra haladó eseményeit mi magyarok nemcsak észrevesszük, hanem felemelt sorompókkal engedjük át határainkon a Nyugat értékesnek tartott szellemi áramlatait.

A gyógypedagógia területén is mindig nyomon követtük a Nyugatot s időrendben sem maradtunk el nagyon. Egymásután nyíltak meg hazánkban a siketek és vakok, szinte palota számba menő, bennlakásos iskolái s ebben olyan alapos munkát végeztek elődeink, hogy már évtizedek óta teljesen rendezettnak mondhatjuk a gyógypedagógia e területét. De nem mondhatjuk ezt a szellemi fogyatékosok nevelés-oktatásáról. Ennek több oka van.

1. A szellemi fogyatékosok túlnyomórészt társadalmi be rendezkedésünk áldozatai. Elsősorban tehát társadalmi feladat volna e kérdés megoldása is. 2. A szellemi fogyatékosok nem tudnak oly szánalmat kelteni maguk iránt, mint az érzékszervi fogyatékosok. Ezért ügyük mostohagyermek maradt s ennek terhéért kénytelen volt az állam magára vállalni. De mert az államháztartás annak idején nem bírta el e kérdés teljes megoldásának terhéét, az elmaradt rendezés a mai és az elkövetkező nemzedékekre vár.

Az első kiségitő iskolát 1867-ben állították fel Drezdában, de akkorra már századokkal előbb elintéződött a nyugati államokban a súlyosabban fogyatékos gyermekek ügye, még pedig úgy, hogy a legtöbb helyen kiszakították ezeket az örökös tehertételeket a családokból s intézetekben foglalkoztatták őket egész életükön át, megakadályozva a fogyatékosok egymás közötti házasodását.

Nálunk nem előzte meg a súlyosan fogyatékos gyermekek ügyének rendezése a könnyebben terhelteket. A kiségitő iskola azért nem tudta teljesíteni feladatát, mert a súlyosabban fogyatékos gyermekek szülői ellenállhatatlan ostroma következtében a kiségitő iskolák nagyrésztben súlyosabban fogyatékos gyermekekkel teltek meg. És a kiségitő iskolák hitelét főként éppen ezek az oda

nemvaló súlyosabban fogyatékosok rontották le, mert a közönségnek leginkább ezek tűntek fel az iskola felé vezető úton, ezekről ítélték meg a kisegítő iskolát s nevezték általánosan hülyék iskolájának.

De maguk a hivatalos tényezők sem bíralták el a kisegítő iskolákat érdemük szerint, lévén papíroson, a rendelet értelmében, a gyengetehetségűek iskolái. Az ott működők pedig évtizedeken át hasztalanul bizonyították, hogy a kisegítő iskola a gyakorlatban valójában gyógypedagógiai intézmény.

Végre a február hó 11-re egybehívott bizottság véleménye alapján elhatározott, hogy a kisegítő iskolákat, mint ilyeneket megszüntetik, kislétszámú osztályokká szervezik át, de egyúttal megszerveznek két új gyógypedagógiai iskolát. Egyet Debrecenben, egyet pedig Pestkörnyéken.

Egy új iskolafajta bölcsőjénél állunk tehát, mert a megszervezendő két iskola nem lehet azonos a budai, gyulai, nagyszőlősi és kisújszállási gyógypedagógiai intézetekkel, de még a budapesti II. számú gyógypedagógiai intézettel sem.

Mindenek előtt szakítani kell a régi módi, túlhaladott meghatározásokkal. Ne emlegessünk többé gyengeelméjű és gyengetehetségű definíciókat, hiszen ezek csupán az értelmi élet területére vonatkoznak. Mi, akik a pszichológiában járatosak vagyunk, jól tudjuk, hogy a szellemi élet értelmi területén kívül az érzelmi, akaratí, ösztön- és erkölcsi élet területén is lehetnek olyan súlyos zavarok, amelyek alkalmatlanná teszik a gyermeket a normálisokkal való együttes tömegtanításra és ezek miatt különleges, egyéni kezelést: gyógyítónevelést igényelnek.

Amikor pedig az új iskolafajta belső életét óhajtjuk meghatározni, elsősorban ismerkedjünk meg annak a gyermekanyagnak lelki világával, amely azt benépesíti. A kisegítő iskolák mostani gyermekanyagának lelki kataszterét a következőkben vázolom:

Tanulóink egy részének fogyatékoságai nem oly szembeötlők, mint például az értelmi életükben súlyosan fogyatékosoké. Sokszor olyan élénk beszédképességük van, hogy csak a hozzáértők fedezik fel hibáikat és veszik észre azt, hogy néha jó hatást keltő beszédjüknel használt gyakran választékos kifejezéseik üres, eltanult, de meg nem értett, fogalom nélküli vagy hibás fogalmakat takaró hangcsoportok csupán. Ítéletük legtöbbször teljesen megbizhatatlan, megfigyelésük felületes, következtetésük hamis, alkalmazkodó képességük hiányos, érzelmi életük rendellenes, erkölcsi világuk kevésbé gátolt vagy teljesen gátlás nélküli, értékelési képességük a csőd szélén áll, büntudatuk pedig alig-alig van. Fel-tűnő jellemvonásuk az önállótlanúság és a nagy mértékű befolyásolhatóság. Ezért van az, hogy a prostituáltak tekintélyes százaléka a szakszerű nevelést nélkülöző, értelmi életükben nem éppen súlyosan károsodott, de a szellemi élet többi területének fogyatékosaiából kerül ki, mert megbizhatatlan ítélete, gátlás mentes er-

kölcsi világa, főként nagymértékű befolyásolhatósága révén könnyen siklik a bűn útjára s önállótlanúsága miatt arról visszatérni már nem tud. Az ugyanilyen lelki alkatú és szakszerű nevelést nélkülöző fiúk szintén hasonló okokból sodródnak a lejtőre. Elzúllott pajtásaik csábításainak ellenállni nem tudnak, s ezért sok lesz közülük a bűnöző, csavargó, kéregető, tolvaj, sőt betörő. Mérhetetlenül nagyobb kárára vannak ezek a társadalomnak, egy-egy városnak, mint az értelmi életükben súlyosan károsodott, de passzív egyének.

Ha azonban e gyermekanyagot szakszerűen kezelik s nevelés-oktatásuknál nem az értelmi élet képzésére fordítják a nagyobb gondot, hanem a nevelésre, akkor belőlük teljes értékű egyén, önmagát eltartani tudó, családalapításra képes kézműves válik.

Nem új keletű megállapítás, hogy minden fajta iskola csak úgy tud megfelelni feladatának, ha munkáját a szülői ház is támogatja s ha megvan a kellő kapcsolat az iskola és a család között. Egy iskolának sincs oly nagy szüksége e kapcsolatok megteremtésére, mint éppen e születendő új iskolának. Viszont, egy iskolának sem olyan nehéz megteremtenie e kapcsolatot, mint éppen ennek az iskolának.

Ha e nehézségek előidéző okait keressük, rábukkanunk a segítés eszközeinek eredményes megválasztására is. Növendékeink szülői túlnyomó részben oly mostoha szociális körülmények között élnek, hogy a nyomortól megkérgesedett szívük már szeretni sem tud. De sok esetben mindkét szülő munkát vállal s ezért éveken át feléje sem néz az iskolának, nem érdeklődik az iskola belső élete s többnyire az utcán csavargó gyermeke előhaladása iránt.

Amikor a szülőket iskoláinknak meg akarjuk hódítani, iskolai munkánkba őket is bele akarjuk kapcsolni, akkor elsősorban azt kell e családoknak nyújtani, ami leginkább hiányzik náluk: a szeretetet. Tehát az iskolában megjelenő szülők gyermekeiről mindig a legnagyobb szeretet hangján kell beszélni, még akkor is, ha talán súlyos kifogások merülnek fel ellenük. Meg kell éreztetni a szülőkkel, hogy gyermekeiket ebben az iskolában a legnagyobb szeretettel gondozzák.

Természetes, mindig azok a szülők kerülnek el az iskolát, akiknek látogatására éppen a legnagyobb szükség lenne. Ezen is lehet, sőt kell is segíteni. Ha nem jön a szülő az iskolába, menjen az iskola a szülőhöz. Legyen inkább iskoláink tanárainak kevesebb óraszám, de minden héten látogassák meg néhány növendék szülőit abban az órában, amikor azok otthon találhatóak. A látogatáskor érdeklődjék a tanár a család többi tagjai után is. Mutasson részvételt, éreztesse segíteni akarását. Érdeklődjék a munkahely, kereseti lehetőségeik, jövedelmük s annak beosztása felől. Főként ez utóbbi nagyon fontos, mert sokszor az a főhiba, hogy nem tudják jövedelmüket észszerűen beosztani. Egy kis jóakarattal, néhány szíves szó-

val, saját háztartásából vett példák bemutatásával sokat lehet tenni ezen a téren is.

Szükséges lenne, hogy minden tanár, minden növendékét évente négyszer, karácsony előtt kétszer, karácsony és húsvét között, egyszer s húsvét után is egyszer felkeresse otthonában s minden látogatásáról feljegyzést készítsen, s azt a gyermek törzslapjához csatolja. E módszer bevezetésével a szülőket az iskolába lehet csalogatni, végül szoktatni és ott szülői értekezlet tartásával a közös nevelő munkába állítani.

De ezek a szülői értekezletek ne álljanak csupán előadások tartásából, hanem ellenkezőleg, a szülőket kell beszéltetni. Hozakodjanak elő ügyes-bajos dolgaikkal s ezek megbeszélése képezze az értekezlet fő tárgyát. A szülők megnyilatkozásait nemcsak lehet, de kell is irányítani, hogy azok a bajok kerüljenek felszínre, amelyeknek megbeszélésére szükség van.

Kívánatos, hogy a létesítendő intézmény napközi otthonnal legyen kapcsolatos. Itt a tanulók a beosztott tanár felügyeletével az iskola egyik termében összegyűjtetnének, másnapi leckéjüket feldolgoznák s hetenként egy-két mesedélután tartásával formálgatnák és javítgatnák erkölcsi, érzelmi, akarati és ösztönéletük, valamint közösségi érzésük kisiklásait.

Fővárosunk külvárosaiban az értelmi életükben talán kevésbé, de a szellemi élet többi területén annál komolyabban fogyatékos gyermekek feltűnően nagy számban vannak. Nagyon kívánatos, hogy az alakítandó új gyógypedagógiai iskola ne csupán a tompaelméjű gyermekek iskolája legyen, hanem az értelmi életükben csökkentetten sújtott olyan gyermekeké is, akik szellemi életük többi területén mutatkozó károsodásaik révén feltétlenül gyógyító nevelői foglalkoztatást igényelnek.

Az alakítandó új iskolai életnek eme nagy vonásokban vázolt latát célszerűnek vélném még azzal is kiemelni, hogy elnevezése „CSALÁDI ISKOLA” lenne, egy nagy emberbarát vagy neves gyógypedagógusunk nevével felékesítve.

Az alakítandó új iskolai életnek eme nagy vonásokban vázolt belső rendje felelne meg legjobban korunk szociális alkotásokkal telített világának és gondolkodásának és a magyar gyógypedagógia jövő fejlődésének is ez volna az elvitathatatlan útja.

Háború és a beszédhibák.

A végtelen orosz mezőkön most a világtörténelem legnagyobb csatája folyik, az emberi civilizációért, a keresztény kultúráért, a népek és egyéni életek szabadságáért. Idehaza, — a belső fronton, — az egyén, a társadalom, a nemzet vívja a maga harcát, áldozatkészséggel, lemondással, fokozott fegyelemmel a külső front győzelmének sikeréért.

Megteremtődött így a totális háború, amely mindkét frontról mind sűrűbben termeli ki a maga beszédhibáit.

A Hibásbeszédűek Áll. Intézetében foglalkozva a hibásbeszédűvé vált katonákkal, az a tapasztalatom, hogy a háborúban szerzett beszédhibák között a beszédet érintő minden rendellenesség előfordulhat. Így beszélhetünk a háborúban megsiketült, megnémult, dadogó, remegő beszédű, aphoniás, pöszebeszédű és aphásiás katonákról.

A leggyakoribb esetek mindkét fronton a dadogás és a remegő beszédűség, amit főként a bombarobbanások váltanak ki.

A dadogóvá vált katona példaként ismertetem F. L. 24 éves honvéd esetét. Egy tűzérési lövedék robbant közelében. Fél testét elfödte a föld; légnyomást kapott. Hallása a bal fülén romlott és majdnem egy hétig teljesen néma volt. Amint beszélni kezdett, fellépett nála a dadogás, ami pszichikus tünetekkel, izomgörcsrel és némi együttmozgással is párosult.

A másik eset H. A. 31 éves, tizedes, aki egy ellenséges légitámadás alatt, mint páncélos, idegsokkot és vele együtt súlyosan remegő beszédet kapott. Remegő beszéde az egész test, különösen a lábak remegésével egyidejűleg lép fel. Ha huzamosabb ideig pihen, akkor a beszéde nem remeg.

Az előbbinél, a bemondások szerint, a beszédfejlődés során volt némi beszédhiba; az utóbbinak beszédhibája sohasem volt. Az előbbi prognózisa lassú, bizonytalan és esetleg visszaeső; az utóbbié lassú, de jó.

A belső fronton, — idehaza, — a tavaly szeptemberi légitámadás után súlyos dadogással jelentkezett O. T. 21 éves zenész. Gyermekkorában dadogott. Azóta kétszer is gyógypedagógiai kezelés alatt állt és az utóbbi öt év alatt beszédhibája teljesen elmúlt. A nagy ijedtség egyik percről a másikra újra súlyos dadogóvá tette, melyet izomgörcsök és igen intenzív együttmozgások kísérnek. A prognózis ez esetben is bizonytalan és a beszédjavítás hosszú, kitartó gyógypedagógiai eljárást igényel.

A másik eset a belső fronton L. J. 19 éves leány, akinek vőlegénye hősi halált halt. A szeptemberi légitámadások után idegileg összeroppant, egész testében kissé remegett és ugyanakkor beszéde is remegővé vált, akadozó lett. Beszédrendellenessége hosszú pihenés után ma már szinte spontán javulóban van. Beszédhibában sohasem szenvedett. Az ijedtség és a robbanások nagy morális hatása váltották ki beszédhibáját.

E két beszédhiba, a dadogás és a remegő beszéd hasonló egymáshoz annyiban, hogy a beszéd folytonossága zavart, akado-

zott. A dadogás javítási módja tisztán gyógypedagógiai eljárás, a remegő beszéd az idegek lassú megnyugvásával javul és magától meg is szűnik. Ez utóbbinál a tanácsadás és a nyugodt, lassú beszédre való szoktatás a fontos.

A beszédszervek sérülése és az agyi sebesülésekből származó egyéb beszédhibák és zavarok adódó alkalommal kerülnek ismeretetésre.

Jónás László.

A munkásságra nevelés tényezői a siketnémáknál.

Irta: Thüringer Jánosné, Darvas Olga.

A munkaösztön isteni adomány. Ennek csíráját magunkkal hozzuk a világra. Boldogulásunk munkánk minőségétől függ. Jövönket az dönti el, vajjon a nevelés áldásos meleg sugarai aranyozzák-e be ebbeli készségünket a fejlődés idejében, avagy az élet színtelen hidegsége fojtja-e el azt?

Munkásságra való nevelés a feladata minden pedagógusnak, tanítson bár földrajzot, avagy kézimunkát vagy tornát. Egy célért küzdünk mindannyian: lépésről-lépésre haladva, logikus rendszerrel, a tantárgyak szoros összekapcsolásával nevelni, készíteni elő növendékeinket jövő hivatásukra, életpályájukra, végeredményben az ehhez okvetlenül szükséges munkaszereketre. Az életet, a jelent, a valóságot kell belevinnünk tanításunkba. Meg kell keresnünk azt a módszert, mellyel kívánatosná, vonzóvá, közvetlenné tesszük tanításunk anyagát, hogy minél tökéletesebben válhasson az a nevelés tényezőjévé.

A munkára nevelés alappilléreit a kézimunka, rajz és a testnevelési órákon találhatjuk meg legjobban, de építő-kövei ott vannak az elméleti órákon is.

A munkára nevelés ott kezdődik, amikor játékot adunk a kis gyermek kezébe azért, hogy a játék eszköz legyen a célra vezető úton. Ne csak emlékező tehetségét fejlesszük a gyermeknek, hanem a gyakorlati ügyességek elsajátításával, munkaösztönét is ápoljuk. A játék fejlődjék alkotó munkává, melyben a gyermek munkás kis agyának, kis kezének igénybevételével, saját maga erejével szerezze meg ismereteit.

Ha valaki például azzal a rideg szándékkal megy be az osztályba, hogy ott kiosztja a pamutot s azután a növendékek foglalozásul kössenek érmelegítőt, a munkán sohasem lesz Isten áldása, nevelési célokat, munkakészséget sohasem ér el. Lélektelen, élettelen időöltéssé válik csupán minden perc. A gyermek fog kötni egy

ideig gépilegesen, de csakhamar unottan leteszi azt. De ha elővesz-
szük a térképet, megmutatjuk a sorsdöntő csaták helyét, hős hon-
védeinkről, a kemény hidegről, hazaszeretetről, az izzó honleányi
kötelességről beszélünk, akkor kitartó, lelkesült, gyors munkára
számíthatunk.

És ha a cél érdekében így állandóan bekapcsoljuk munka-
tanításunkba a földrajzot, a természetrajzot, a vallásosságot, a
hazaszeretetet és így változatossá téve a tanítást, közvetiességgel
férkőzünk a gyermek lelkéhez, a szív hangját is megszólaltatjuk,
akkor a szárnyra kapó képzelet lobogása mellett fogják a munkát
kedvvel, örömmel végezni. Az öröm áldásos sugarai pedig kihatnak
a lélek fejlődésére is. Az érzelmekre való hatás révén a munka
szelleme köti le a figyelmet. Nemcsak keze ügyességével, hanem
agyának kellő igénybevételével is folyik most már a nevelő mun-
ka. A gyermek lélekindító tapasztalatokat szerez, új és új vállal-
kozásokra hevül és gyönyörűséget talál a munkában.

Ha az első osztályos kis növendéknek egy szelet fehér papírt
adunk a kezébe és ollót, hogy a vágást gyakorolja, csakhamar fá-
radságról panaszkodik és szabadulni szeretne a munkától. De te-
gyünk csak eléje sok-sok színes képeslapot! Csillogó szemmel, lel-
kesedéssel, kitartó munkával, pontossággal vágja ki a képeket
egész órán át. Neveztesük meg vele, amit ismer. A kivágott képek-
kel azután díszítsük a babaszobát. De szemléltetésre is igen ér-
tékes anyagra tettünk szert. Legyen minden munkának kitű-
zött célja!

Sepertessünk ki egy termet. Immel-ámmal végzi a gyermek.
De ha a tisztaságról beszélünk neki, ha felkeltjük benne a versen-
gés ösztönét, lassan-lassan vérévé válik a tisztaságszeretet.

A foltozásnál a takarékoságra, beosztásra, háziasságra, jö-
vendő életpályájukra hívjuk fel figyelmüket.

Lehetőleg minél ritkábban adjunk a gyermek kezébe előrajzolt
munkát. Az öntevékenység, az ízlés, a szín és a forma érzés fejlesz-
tése céljából, a gyermek maga tervezze, színezzé, állítsa össze a
neki megfelelő munkaanyagot.

Tanítsunk szeretettel! Ismertessük nemzeti kincsünket a ma-
gyar népies himzéseket. Kiapadhatatlan nevelő értékkel bírnak ezek.

A siketnéma növendéknek igen jó megfigyelő képessége van.
A gyakorlati, ügyességi fogásokat könnyen és gyorsan sajátítja el.
Ezek azonban csak gépies utánzások. A kézimunka óráknak csak
akkor lesz maradandó értékük, ha tanításunk neveléssel párosul.

Ne törekedjünk minden áron a munka mennyiségére. Az
anyag minősége is másodrendű gond csupán. Mert a selyem, vá-
szon vagy csóhéj anyagon egyformán lehet nevelni, tanítani és tö-
rekedni az eddiginél jobb, tökéletesebb után.

Torna órán sem a gyakorlatok gépies betanítása a fontos, ha-
nem alkalmoszerűen, részekre bontva, egy-egy mozdulatot ismeret-
tartalmakkal gazdagítva, koncentrikusan bővülő körökből építsük

azt fel. Testnevelési órákon ne csak a test erősítése lebegjen szemünk előtt, hanem bátorságra, akaraterőre, tettekkésziségre, hűségre, becsületességre neveljünk. Vigyük őket gyakran torna ünnepélyekre, kiállításokra, hogy a közvetlen szemlélet útján az ujság ingere szolgáljon hajtóerőként.

Ha igazán nevelni, irányítani, tanítani akarunk, szeretettel, vidáman lépjük át az iskola küszöbét.

Ha a figyelem lanyhul, ne riadjunk vissza egy kis szívetlenséget vidámító játéktól még óra közben sem. Nem lesz az baj, ha a gyermek ezüstcsengésű, szívből jövő édes nevetése zavarja meg a folyosó néma csendjét. Az az 5—6, esetleg tíz perc, amit így töltünk el, nem vesz kárba. Bő kárpótlást nyújt következményeiben. Frissítőleg hat az agyra, élénkebb lesz a megfigyelés, nagyobb az érdeklődés és a munkakedv.

Legyünk növendékeinkért ismét fiatalok, velük együtt szeressük az életet s tudjunk örülni minden munkának, hogy munkára nevelhessünk!

Széljegyzetek.

A napilapokban és a Hivatalos Közlönyben is olvashattunk arról, hogy a kórházak fertőző és egyéb veszélyes osztályain működő orvosok, valamint a betegekkel közvetlenül érintkező tisztviselők, belügyminiszteri rendelkezés szerint veszélyességi pótlékot kapnak.

Ennek olvasásakor jutott eszünkbe, hogy az illetékesek elismerik ugyan munkánk veszélyes és nehéz voltát, de a megérdemelt nagyobb anyagi értékelést azzal hártják el, hogy sorsunk más népesebb státushoz van kötve és ha nekünk adnak valamit, úgy a többieknek is meg kell azt adni. Ha valójában ez az ok, akkor meg lehetne oldani ilyen veszélyességi pótlék adásával a kérdést. Addig míg a státus ügyek általános rendezése során kérésünk megvalósulhat, ilyen jogcímen kaphatnánk ellenszolgáltatást nehezebb és veszélyesebb munkánkért.

Igy tehát a gyógypedagógiai tanárság oly alapon kapna nagyobb fizetést, mely a többi tanítói rendnél nincs meg, legalább is oly nagy mértékben, mint az nálunk van.

Tanár egyesületünknek ez alapon, a magunk útján járva, talán sikerülne egy régi kérésünk teljesítését kieszközölni.

**
*!

A Hivatalos Közlönyben pályázati hirdetmény jelent meg *képesség vizsgáló tiszti tanfolyamra*. E hirdetmény feltétele szerint pályázhatnak bölcsész, vagy orvosi egyetemet végzett tartalékos tisztek, illetőleg tisztjelöltek.

Sajnos nem említi a pályázati hirdetés a Gyógypedagógiai Tanárképző Főiskolát végzetteket. Nem kétséges pedig, hogy a gyógypedagógiai tanárok lélektani tanulmánya nagyobb, mint a középiskolai tanároké. A tanárképzőn a fogyatékosok testi és elmetani tanulmányozásának módszertana is szerepelt. Sajnálatos, hogy illetékes helyen erről nem vettek tudomást.

Jó volna erre a honvédelmi minisztérium megfelelő osztálynak figyelmét felhívni.

V. F.

Könyvismertetés.

Simonyi Béla: A beszéd. Jóleső érzéssel könyveljük el azt a tényt, hogy fonetikai magyar irodalmunk ismét gazdagabb lett egy méreteiben is és tartalmában is jelentős fonetikai munkával.

A fenti című könyv írója Simonyi Béla ny. gimnáziumi tanár, akinek a gyógypedagógiával is van kapcsolata. 1903-ban elvégezte ugyanis azt a szünidei képesítő-tanfolyamot, amit akkoriban SARBÓ professzor tartott tanárok és tanítók részére, a beszédhibák tanából és javításmódjából.

A szerző már ezt megelőzőleg szívügyévé tette a beszédet, különösbbe pedig a művészi beszédet s annak kitermelését. Egy egész tanári emberöltőn át művelte ezt az ügyet, még pedig igen kitetsző fanatizmussal. Hihetetlen szorgalommal gyűjtötte egybe az elméleti és gyakorlati munkájához tartozó anyagot. Így lett kiválóan járatos a fonetika irodalmának minden vonatkozásában úgy bel-, mint pedig külföldi viszonylatokban.

Tudományos felkészültségét és kutató munkáját évtizedeken át a gyakorlatban is érvényesítette. Így: szüntelenül nevelte a művészi szép beszéd alkalmazására, mint magyar szakos gimnáziumi tanár, az ő mindenkori tanulóit. Beszédjavító tanfolyamokat is tartott a székesfővárosban. Egyetemi beszédtechnikai lektor volt a Pázmány Péter tudományegyetemen. A művészi beszédet pedig különösbbe is az Orsz. M. Kir. Színművészeti Akadémián és a Színészképző Iskolában szolgált.

Könyvéről — általános — vonatkozásokban a következőket jegezzük fel:

1. A beszéddel kapcsolatos kérdéseket 476 nagyoldalon tárgyalja. Mondanivalóit I—XIV. főfejezet- és igen sok alcím alatt tárja olvasói elé.

2. A beszéd igen gazdag külföldi irodalmának színe-javát, számba vette munkájának megírásánál, illetve összeállításánál. Tájékozott a hazai szakbéli irodalom területén is. Ezt az irodalmat is értékesítette munkájának megírása során. Szorosan a gyógypedagógia területére tartozó fonetikai szakmunkák közül — a vonatkozó fejezetben — a következőkről tesz említést:

- a) Dr. Bárczi Gusztáv: A magyar hangok képzése. Bpest, 1928.
- b) Dr. Bihari Károly: Gyakorlati hangtan. Vác, 1900.
- c) Istenes Károly: Hangkapcsolódások a magyar beszédben. — Vác, 1924. és A beszédhibák javításmódjának gyakorlati kézikönyve. Kézirat. 1928.
- d) Pivár Ignác: Kishangtan. Vác, 1895.
- e) Dr. Sarbó Artúr: A beszéd összes vonatkozásaiban. Budapest, 1906. és Népszerű útmutatás a beszédhibák felismerésére és elhárítására. Budapest, 1901.
- f) Sulyomi-Schulmann Adolf: A beszédhibák elhárítása, különös tekintettel a dadogásra. Kalocsa, 1935.

3. A tárgyhoz tartozó ábrái jól szemléltetik mondanivalóit. Azok jól eligazítják a szemlélőt.

4. A gyógypedagógiának is jó szolgálatot tett azzal, hogy a III. fejezetben szemléletesen és elég részletesen szól „A hangelemzés ismeretebb készülékei”-ről.

5. A IV.—IX. és a XIII. fejezetekben bonc-életteni és lélektani ismereteket ad a szerző. Ez az ismeretanyag — úgy érezzük — bővebb, mint kellene, hogy legyen. Azokkal viszonylatban tartjuk azt ugyanis ilyennek, akik részére ajánlja szerző a művét. Ilyen részletekre azoknak ebből a körből nincsen szükségük.

6. A X. fejezet magukkal a hangokkal foglalkozik. A hangokról itt elsősorban is fizikai vonatkozásokban szól, majd áttér a hangra, mint az emberi értelemben vett beszéd legelemibb részére. Ez alatt a cím alatt a gyógypedagógiai szakirodalomban is fellelhetőkhöz hasonlóan szól azután a hangok képzésmódja mellett azok hibáiról és a hibák javításmódjáról.

Ennek a fejezetnek a befejezéseként, táblázatos kimutatás alakjában rendszert is ad.

7. Könyvének egyik-másik fejezetében szól ugyan a folyékony beszéd fonetikájáról is, de szerintünk jól tette volna a szerző, ha a beszéd kapcsoltágáról, tagoltságáról, hangsúlyáról, időmértékéről és ritmusáról teljesen önálló fejezetek alatt számolt volna be. Ezek még eléggé kidolgozatlan s emellett igen fontos részei a fonetikának és kellékei a beszédnek. Ezeknek a kérdéseknek részletes feldolgozását nagyon nélkülözi a fonetika irodalma. Ezek a kérdések általános fontosságukon kívül igen lényeges tényezői a művészi beszédnek, amit a szerző különösebben szolgálni kívánt művével.

8. Simonyi: Beszéd című könyvét, mint segédkönyvet jól felhasználhatják majd a gyógypedagógiai tanárképző főiskola hallgatói is. De irodalmi vonatkozásokban sok értékes anyagot találhatnak majd a könyvben azok a gyógypedagógiai tanárok, akik a fonetikával nemcsak gyakorlatilag, de kutatásszerűen is foglalkoznak.

9. Az ezekben — általános vonatkozásokban — ismertetett könyv 1942-ben jelent meg a Stephaneum kiadásában, Budapest, VIII., Szentkirályi-u. 28. sz. alatt. — (Istenes.)

Hírek, vegyesek.

Személyi hírek. Előadássorozatot tartott Kerényi József kartársunk a Ferences Kultúrházban a mai idők gyermekeinek lelki problémáiról. Az előadások tárgyai a következők voltak: 1. A testi és lelki egészség kapcsolata. 2. Az erkölcsi és szociális érzés fejlesztése. 3. Az erkölcsi ítélőképesség alkotó tényezői. 4. E tényezők részletes tárgyalása. 5. E tényezők irányában való nevelés módszerei. Az előadások látogatottsága azt a kívánságot érlelte ki, hogy a szakzerű nevelési tanácsadás lehetőségét a nép minél szélesebb rétegei számára biztosítani kellene. — Ezüst érmet és elismerő oklevelet adományozott a Hangya szövetkezet központi igazgatósága Györgyfy Ákos budapesti áll. siketnéma intézeti tanárnak abból az alkalomból, hogy a váci Hangya szövetkezetnél 25 évet töltött el, mint igazgatósági tag és a szövetkezet megalapítása, a szövetkezeti eszmének Vácott való elültetése és megszilárdítása terén, valamint a váci keresztény magyar ifjúságnak a kereskedelmi pályára történt irányításában és nevelésében maradandó értékű munkát végzett. Az érem és oklevél átadása április hó 11-én történt meg Vácott, ünnepi gyűlés keretében, melyen Szép József váci kir. orsz. siketnéma intézeti igazgató, egyesületünk elnöke is jelen volt. — Vitézzé avatták Szegeden Baán Sándor vakintézeti világtalan zenetanárt, aki a szegedi közönség a hangversenytermek dobogóiról jól ismer és akinek művészetét nagyra értékeli.

Gyász hír. Schnitzl Gusztávnak, a vakok József Nádor kir. orsz. intézete és a Vakokat Gyámolító Országos Egyesület igazgatójának édes atyja, február hó 9-én Nagytúszegen 80 éves korában elhunyt. — Nyugodjék békében!

Hírek a vakok világából. A Vakokat Gyámolító Országos Egyesület gróf Andrássy Dénes önképzőköre lélekemelő, hazafias ünnepélyt rendezett március 15-én. Az ünnepi beszédet Hikkel István gondnok, tanár mondta. — József Ferenc királyi herceg hitvesével, Anna királyi hercegnővel, Balassa Brunó kultuszminiszteri osztályfőnök és dr. Szukoválthy Imre miniszteri tanácsos kíséretében meglátogatták a dr. Schnell János igazgató-főorvos vezetése alatt álló Gyermeklélektani intézetet. — Az Ujpest megyei városban működő Vakok Országos Menháza és Segélyegylete 47 világtalanl ápol intézetében. A menháznak egyik fenntartó szerve a nagytúszde, amely saját kezelésében lényeges összeggel járul hozzá a költségek fedezéséhez. Értékes szellemi kincsesára a Menháznak, a Julia braille könyvtár. — Mint érdekességet említjük meg, hogy az ötven éves fennállását jubiláló telefonhírmondónak első előfizetője a Vakok Országos Önképző-, Segélyző- és Nyugdíjegylete volt. A feljegyzések szerint Szapáry Gézáne grófnő saját költségén vezettette be a telefonhírmondót és fizette elő több évre. — Mai magyar zeneszerzők című közvetítésében Bocskai Imre vak zenetanár, zeneszerző és zongoraművész két szerzeményét is közvetítette a rádió folyó évi január hó 4-én. — Matinét rendezett a Vakok Szövetsége, fennállásának 25 éves évfordulója alkalmából, a Vörös Kereszt javára. A matinén vitéz dr. Kassay Béla elnök mondotta az ünnepi beszédet. Szerepeltek Berindán László hegedűvel, Bocskai Imre zongorával, a „Szébb jövő” zenekar

és a Homéros énekkar. — Az újpesti Menház gyámoltjai javára február hó 14-én rendezett műsoros estélyen értékesen szerepeltek Jankovich Lajosné alapító t. b. elnök és dr. Legenyei József vezetésével a pécsi öregdiákok művészgárdája. — A szabad járást-kelést akadályozó különféle tárgyak eltávolítását kérte a P. H.-ban az illetékesektől, a Vakok Szövetségének egyik tagja. A kérelem meghallgatása esztétikai szempontból is indokolt.

Előadások. A Hibásbeszédűek Állami Intézete a budapesti óvónő-, tanító- és tanítónőképző intézetekben előadásokat tart. Az előadások célja, hogy a beszédhibák problémái körében minél szélesebb kiterjedésű támogatást nyújtson azok számára, akik az iskolaköteles kor előtt, vagy az iskolában foglalkoznak majd a gyermekekkel. De célja az is, hogy megismertesse a Hibásbeszédűek áll. intézetének nemzetmentő és megbecsülést érdemlő munkáját.

Lapzártáig:

az orsz. izr. tanítóképző intézetben,

a III. kerületi, Szentlélek-téri óvónőképző intézetben,

a Ranolder tanítónőképző intézetben,

a Huba-utcai Szalvátor nővérek tanítónőképző intézetében,

az Angolkisasszonyok kir. kat. tanítónőképző intézetében,

a Csalogány-utcai áll. tanítónőképző intézetben, és

a Damjanich-utcai tanítónőképző intézetben történtek meg az előadások. Az intézet megbízásából ezeket az előadásokat Jónás László tanár tartotta és azokon minden esetben az illető intézet tanárikara is megjelent. Az előadások még folytatódnak, mert több intézet későbbi időpontra tűzte ki azok megtartását.

Figyelemre méltó és itt említjük meg az előadásokkal kapcsolatban, hogy a M. Kir. Közegészségügyi Intézet igazgatósága, dr. Lőrinc Ferenc egyetemi nyilv. rendes tanár, igazgató útján arról értesítette a Hibásbeszédűek Áll. Intézetét, hogy a vezetése alatt álló Védőnőképző Intézet jövő évi tantervébe felveszik a beszédhibák kérdését, megelőzését és javítási módját.

Dr. Schumann Pál, a német siketnémaoktatás nestora febr. 6-án rövid, de súlyos szenvedés után 73 éves korában elhunyt. Munkásságával maradandó értékeket alkotott. A siketnémaoktatás nagyjai közé tartozott. Számos szakügyi cikket és értékezést írt. A Blätter für Taubstummenbildung-nak hosszú éveken át szakavatott szerkesztője volt. Két nagyterjedelmű szakügyi könyvet is írt. Címük: „A siketnémaoktatás kézikönyve” és „A siketnémaoktatás története német szempontból”. Hazáján kívül is jólismert nevét azonban élete főművével, a „Német Siketnémaoktatási Múzeum”-mal kapcsolatban emlegették legtöbbször. Ez a maga nemében a világon is páratlan intézmény, Schumann szervező erejének gyümölcse. Ennek a múzeumnak volt vezetője halála napjáig, csaknem egy félévszázadon át. Fáradhatatlan munkássága áldást jelentett a siketnémák oktatásügyének.

Mi is utolsó istenhozzádot akarunk mondani dr. Schumannnak. E célból legméltóbb, ha idézzük azokat a szavait, amelyekkel egyszer ő bú-

csúzott tőlünk a váci jubileum alkalmából. Szavainak igaz értelmét azonban akkoriban hibás fordítással nálunk félremagyarázták. Ma már másképp látunk. Az események lezajlottak, a kedélyek megnyugodtak. Halljuk hát dr. Schumannnak, ime már történeti távlatból hangzó, ránkvonatkozó eredeti szavait hű fordításban. „Testben és lélekben gazdagon megajándékozva, térünk vissza szűkösebb (a hibás fordítás: „józan hazajukba”) országunkba, amely csak kevés megyéjében termel bort és szelíd gesztenyét, amely hűvösebb és szürkébb, amelynek lakói szőfukarabbak és szárazabbak, takarékosabbak, de kicsinyesebbek is. Benső részvétellel, nagyrabecsüléssel, szívből jövő szeretettel, forró vággyal, soha nem muló hálával gondolunk vissza a szép, oly borzalmasan megcsönkített, de mégis élő és életet fakasztó Magyarországra. Nem fogunk elfelejteni, nem tudunk elfelejteni és nem is akarunk elfelejteni. Nem, Nem, Soha!”

Dr. Schumann Pál! Szavaid igazak voltak. Az igazság megértése azonban néha nehéz és sokáig tart. Schopenhauer mondja: Az igazság várat magára, mert hosszú az élete. Rólunk mondott és félremagyarázott szavai igaz értelmét csak ma látjuk tisztán. Csak ma, mikor a történelmi események igazolják a magyar igazság valóraválását is. Szavaidban is győzött az igazság most, mikor megküzdél már érte és megkezdted a hosszú élet utját. Fentidézett szavaid értelmében búcsúunk tőled. Emléked megőrizzük!

Schorsch nyug. főigazgató, január 20-án Berlinben szívszélhűdés következtében elhunyt. Hosszú éveken át vezette a siketnémák berlini intézetét és a német siketnéma tanárok szövetségét. Elismert siketügyi szaktekintély volt. Beszéd és hallássérült katonákkal foglalkozott s eközben érte a halál.

(—rab—)

Helyreigazítás. Lapunk ezévi 2-ik számában a Bartók Lajosról szóló megemlékezés során azt írtuk, hogy „a váci intézet rajztanári állásába, a váci intézet igazgatójává kinevezett Krenedits Ferenc után került”. És „ő festette meg a váci intézet összes igazgatóinak arcképét”. — Ákos István nyugalmazott gyógypedagógiai igazgató erre a két megállapításra a következőket írta nekünk, amit készséggel közlünk: „Krenedits soha sem volt a váci intézet rajztanára, hanem a piarista gimnáziumban tanította a rajzot az igazgatói teendők ellátásával történt megbízásáig. Pusztán véletlen, hogy Kaán Jánost ugyanezen időpontban helyezték el Vácról s a már két vagy három év óta üresedésben levő rajztanári állást Bartókkal töltötték be. Kaán János az igazi rajztanárt helyettesítette Szinte Gábor a dévai gimnáziumhoz kinevezett rajztanár eltávozását. A másik tévedés, hogy Bartók festette meg a váci intézet összes igazgatóinak arcképét. Csak Krenedits arcképéről tudok, meg talán Fekete Károlyról. A szokás ugyanis az volt, hogy az utód gondoskodott elődje arcképének megfestetéséről. Így a Krenedits után következő Pivár, Roboz képei lehetnek még Bartókéi, de semmi esetre sem Zsigmondovits és a még korábbi igazgatók arcképei, amik már akkor az irodában lógtak, mikor én Vácra kerültem”.

Tárca.

Csodatevés.

A vak a lelkével lát,
a siket szemével hallja a beszéd-csodát,
az ügyefogyott értve teszi a jót:
elevenné vált,
ki félhalott volt! . . .

Hogy történt, mint történt? —
Nem kutatják.
Sokan könnyedén ezt mondják:
„Hát, igen!
Érdekes, szép munka az igaz.
Türelem kell ehhez
és ideg-áldozat!”

De aki betekint a titkok mélyére,
értelemmel s szívvel
néz az értékére,
csak ezt mondhatja
födetlen fővel,
mélyen meghajolva,
mintha templom Szentélyében volna:

„Aki vakot látóvá tesz,
kinek kezében a siket hallóvá lesz
és kitől értelmet nyer az ügyefogyott,
a Jóság Nevében
tesz Csodát, nagyot!”

Mi ez a Jóság?
Tudás és Szeretet!
Ez teszi látóvá az árva vakot,
értővé az elhagyatott lelkiszegényt
s hallóvá a rideg siketet.

Oh, Te boldog Jóság!
Maradj mindig velünk,
hogy áldott lehessen
Tőled szentelt-táplált
nagy Csodatevésünk!

Györgyfy Ákos.

Laptulajdosos: Magyar Gyógypedagógiai Tanárok Országos Egyesülete
Felelős szerkesztő és kiadó: Györgyfy Ákos.

vargyasi Máté Ernő könyvnyomdája, Budapest, VIII. József-u. 41. T.: 139—259.

156-170